GeniaaL gedacht

ADHEMAR BULTHEEL

Adhemar Bultheel is professor-emeritus aan de Faculteit Ingenieurswetenschappen, verbonden aan de Afdeling Numerieke Analyse en Toegepaste Wiskunde van het Departement Computerwetenschappen. Hij heeft jarenlang opleidingsonderdelen in de toegepaste wiskunde gedoceerd en is dan ook een vaste waarde in de herinneringen van vele alumni.

SPROOK

Weet je waarom 'sprookje' altijd als diminutief gebruikt wordt, ook al is het een lang verhaal? Dat is niet omdat we dat aan kindjes in verkleinwoord vertellen. Als je naar de originelen teruggrijpt dan blijken dat niet altijd kinderverhalen te zijn. Wel, etymologisch komt het woord van sproke of sprook (ja het bestaat dus echt) en dat verwijst naar een ongeschreven verhaal dat in de middeleeuwen door een sprookspreker, een soort performer, uitgevoerd werd in ridderzalen of op bruiloften en andere feesten.
De brooddichter declameerde dan met brede gebaren en veel poeha een verhaal voor de ongeletterde toehoorders. Alvorens archivarissen zoals Perrault, Andersen en de gebroeders Grimm ze neerschreven, waren de sproken geen literatuur die gelezen werd. Sproken waren anoniem en in open access zodat de inhoud varieerde volgens de fantasie van de verteller met een turnitin-score van rond de 80%. Dikwijls was het een moraliserend verhaal, soms met ironie gebracht en de boerdevariant (een specialiteit van de nar) vooral met veel humor om het publiek te doen lachen. De sprook is dus een beetje een ge-'sproken' voorloper van deze column in GeniaaL.

In onze huidige klassieke sprookjes zijn de archetypes zeer uitgesproken: koningen, prinsessen, draken, kabouters, elfen - we kunnen er ons allemaal iets bij voorstellen. Wellicht omdat ze ons als kind verteld zijn, werden in ons, nog onbevooroordeeld onderbewustzijn, doembeelden van boze wolven en stiefmoeders ingeprent, maar even onuitwisbaar is de ongenaakbare lieflijkheid van prinsessen en het ideaal van een pienter, klein, maar heldhaftig duimpje dat we nu kwistig op onze socials uitdelen.

Tijd om, in deze lijn van de geschiedkundige evolutie, zij het in geschreven vorm, hier de volgende moraliserende sproke aan te bieden ter lering ende vermaak van de lezer.

In een tijd, nog niet zo heel lang geleden, leefde er in een klein landje bij de zee, een klein meisje dat Poly Mat heette. Ze kon lezen nog voor ze kon lopen. Vóór ze naar school ging, had ze alle jaargangen van de Joepie gelezen. Toen ze naar het BSO ging (in een reguliere richting was voor haar geen plaats) was ze al aan de relativiteitstheorie begonnen. Toen ze bijna klaar was om naar de universiteit te gaan, was ze bij de theorie van alles gekomen. De Theory of Everything (ToE) was de muur waar de knapste koppen van de hele wereld tegenaan botsten en waarop tot nu slechts een paar krasjes zijn gemaakt door een aantal Nobelprijswinnaars. Deze muur afbreken werd haar ultiem doel. Ze had al gauw uitgemaakt dat een totaal nieuw elementair elementje, dat ze Novium (No) doopte, het ontbrekende breekijzer was. Ze zou dat aan de unief verder uitwerken.

Nu waren er in haar land vele universiteiten, maar zij verkoos de oudste die al bijna 600 jaar bestond. Ze klopte aan de poort aan en toen die werd opengedaan stond ze in een grote hal waar her en der, aan wat tafeltjes, mensen in witte labojassen achter een computer zaten weggedoken. Met een klein stemmetje vroeg ze aan niemand in het bijzonder of ze aan deze instelling aan de ToE mocht werken. Dat zullen we nog wel zien, galmde het in de grote ruimte. De stem kwam vanachter een grote spiegel aan de wand. 'Ben jij hier de baas?' vroeg ze angstig.

© Joris Snaet

'Nee, dat is koning Rec Tor de elvendertigste. Die voert het woord naar buiten, maar wij zorgen dat alles hier volgens de regels verloopt,' klonk het hol en anoniem.

Toen er geen verdere instructie kwam van de spiegel, sprak ze een labojas aan die iets zat op te schrijven of uit te rekenen. 'Werk jij hier?' vroeg ze. De man keek naar haar op alsof hij zich moest losrukken uit zijn denkwereld waarin hij diep verzonken was.

'Ja?' zei hij vragend.

'Ik vroeg of je hier werkt,' herhaalde ze.

'Ja, dat zie je toch,' zei hij half verbaasd.

'Werken hier veel mensen?' vroeg ze om het gesprek gaande te houden, nu ze zijn aandacht had.

'Ik zou denken, zo ongeveer 90%,' zei hij, 'de rest dient om het ons moeilijk te maken. Die 10% staat onder het bewind van Ad Min, daar achter de spiegel. Die stamt uit een heilige dictatoriale Min familie, maar het is eigenlijk de Kaf Ka Klan die in de naam van Min hier al generaties lang de lakens uitdeelt. Deze ruimte hier was trouwens vroeger een lakenhal,' zei hij op de omgeving wijzend.

'Oh!' zei ze verbaasd. 'En wat moet je doen om hier te komen werken?' vroeg ze.

'Dat is eenvoudig, je moet de regeltjes van Min volgen, niet voor jouw tijd spreken en vooral projecten verwerven en daarover verslag uitbrengen bij KKK.'

'Dat zal wel geen probleem zijn,' jubelde ze opgelucht. Ze ging met haar laptop aan een tafeltje zitten en begon aan een projectaanvraag voor het verklaren van alles.

Het eerste waaraan ze moest werken was hoe ze het Novium van energie moest voorzien om aan te slaan. Dus ging ze in haar eerste project op zoek naar het Nugaan (Ng)-deeltje dat een kick-start moet leveren voor het Novium. Dat project was een succes en Poly verantwoordde tot op de eurocent alle aangewende projectmiddelen in de internationale mobiliteit en rapporteerde in detail over het klimaatneutraal inclusiviteitsmanagement. De KKK zag dat het klopte en Ad Min bromde tevreden.

Volgende uitdaging: het Ng-elementje koppelen aan het No-deeltje. Dat werd een nieuw project en ook dat verliep naar behoren. De vergelijking die dat beschreef, doopte ze de Thitato-formule en zo was haar theorie van No-Thi-Ng een feit. Het was de passe-partout tot de ToE, het begrijpen van de Big Bang en verklaarde het wezen van dark matter.

Vele jaren vlogen voorbij en Poly heeft een succesvolle loopbaan achter de rug. Ze hield zich aan alle regeltjes, verwierf veel projecten en bracht als neveneffect ook nog de wetenschap met zevenmijlslaarzen vooruit. Haar theorie was populair bij collega-wetenschappers, die het gniffelend de Poly-nothing-theorie noemden. Net zoals de Big Bang oorspronkelijk een spotnaam was, werd de theorie van Nothing een eigennaam met hoofdletters. Poly gaf plenaries op internationale conferenties met ronkende titels als 'Nothing to explain everything'. Haar TED-talk 'Nothing for the pedestrian' werd een YouTube-hit en No-Ti-dansjes waren mega op TikTok.

Vele generaties studenten heeft ze onderwezen over Nothing. Maar, helaas, eens op leeftijd gekomen, waren de wetten van Min onverbiddelijk en Poly werd em. prof. m.o. Dat laatste epitheton staat voor 'met opdracht' en betekent dat ze door Ad Min nog getolereerd werd als behorende tot de universitaire gemeenschap. Maar dan besliste een hagedessa van de KKK, in ontaarde managementwijsheid, dat het welletjes geweest was met die gepamperde emeriti en dat de m.o. 'met onmiddellijke ingang' betekende en dat dus m.o. de m.o. van Poly zou afgenomen worden. En zo eindigen echte sproken: met de creatie van een behekst zwart gat en dat kon Poly, zelfs met Nothing, toch niet helemaal begrijpen.

De moraal van het verhaal: Nothing really matters.